

Nieuws van het Stadsarchief

Studiezaal op zaterdag

Met ingang van 1 juli 2008 zal het Stadsarchief 's-Hertogenbosch de openingstijden van de studiezaal op zaterdag aanpassen. De gemeenteraad van 's-Hertogenbosch heeft in november 2007 in het kader van de algemene bezuinigingen de volgende maatregel goedgekeurd: de studiezaal is in plaats van iedere zaterdag nog maar één zaterdag per maand geopend. De studiezaal is dan wel de hele dag (van 9.30 tot 17.00 uur) en ook in de maanden juli en augustus geopend.

Dit betekent dat vaste bezoekers hun archiefbezoek op een zaterdag in hun agenda moeten inplannen.

Om bezoekers van dienst te zijn die zowel bij het Stadsarchief als bij het BHIC onderzoek willen doen en om de kans op een mogelijke verwarring zo klein mogelijk te maken is ervoor gekozen om op dezelfde zaterdag open te zijn, namelijk de eerste zaterdag van de maand. In geval van een feestdag wordt deze openstelling één week opgeschoven.

Vanaf juli in 2008 zal de studiezaal op de volgende zaterdagen geopend zijn:

5 juli, 2 augustus, 6 september, 4 oktober, 1 november en 6 december.

Voor meer vragen kan contact worden opgenomen met ondergetekende.

R.H.A. van de Laar
Hoofd van het bureau Externe
Dienstverlening
Stadsarchief 's-Hertogenbosch
Tel. (073) 615 52 74

Openingstijden

Het Stadsarchief is op de volgende data gesloten:

Maandag 28 april t/m maandag 5 mei i.v.m. Koninginnedag, Hemelvaartsdag en Bevrijdingsdag; Maandag 12 mei i.v.m. Pinksteren; Dinsdag 20 mei i.v.m. personeelsreis.

Congres en boek Tweede Wereldoorlog

Tijdens een speciaal hieraan gewijd congres op 19 april a.s. wordt het boek *'Wegens bijzondere omstandigheden...' 's-Hertogenbosch in bezettingstijd 1940-1944* ten doop gehouden. Het lijvige boekwerk bevat achttien bijdragen van auteurs over diverse aspecten van de oorlogsjaren in 's-Hertogenbosch. Het is ruim voorzien van illustraties, waarvan enkele in kleur.

Tijdens het congres kunt u workshops bezoeken waarin u met de auteurs van het boek van gedachten kunt wisselen. Bovendien is er een toespraak door Chris van der Heijden, auteur van het boek *Grijs Verleden. Nederland en de Tweede Wereldoorlog* en een interview door dr. Hans Dona met Luc van Gent en Lodewijk van Gorkom (beiden 's-Hertogenbosch 1925) over hun oorlogservaringen. De gehele dag worden films vertoond uit de crisis- en oorlogsperiode.

De kosten voor het congres bedragen €45,-. Hierin zijn begrepen koffie, thee en drankjes, de lunch en één exemplaar van het boek (winkelprijs €39,-, voorintekensprijs €29,-).

Voor meer informatie en aanmelding kunt u gebruik maken van de folders die u kunt vinden in de Openbare Bibliotheek aan de Hintamerstraat, het Stadsarchief aan de Bloemenkamp, de balie van de Kring Vrienden van 's-Hertogenbosch in het Theater aan de Parade, het Jheronimus Bosch Art Center aan het Jeroen Boschplein en het Nationaal Monument Kamp Vught.

Nieuws van het Noordbrabants Museum

Tentoonstelling

Muziek - gespeeld en verbeeld 26 april t/m 31 augustus 2008

In de loop der eeuwen zijn heel wat kunstwerken vervaardigd waarin muziek en musiceren centraal staan. De vroegste voorbeelden dateren uit de middeleeuwen en hebben een religieuze voorstelling waarin bijvoorbeeld musicerende engelen, Sint Cecilia aan het virginaal of een harpspelende koning David figureren. In de laatmiddeleeuwse kunst van Jeroen Bosch en zijn navolgers spelen muziekinstrumenten zelf een belangrijke rol. Ze verwijzen bij deze kunstenaars naar de ondeugden en het losbandige gedrag van de mens.

In de zestiende en zeventiende eeuw worden in de Nederlanden talloze voorstellingen van muziek vervaardigd. Veel van die kunstwerken hebben een zinnebeeldige inslag. Zo symboliseren de muziekinstrumenten of musicerende personen in huwelijks- en familieportretten en in huwelijksallegorieën het ideaal van harmonie in menselijke betrekkingen. Maar er zijn meer betekenissen. Instrumenten en hun bespelers kunnen verwijzen naar het vermogen van muziek om zwaarmoedigheid te verdrijven, terwijl zij in andere gevallen zinspelen op het zintuig 'gehoor', op erotiek en seksualiteit, of op vergankelijkheid. Nederland is in de loop der eeuwen een belangrijk centrum voor muziek geworden. Hier werd bladmuziek gedrukt en uitgegeven. Europese componisten en musici kwamen naar Amsterdam en het hof in Den Haag om hun diensten aan te bieden. In 1765/66 componeerde het wonderkind Wolfgang Amadeus Mozart enkele stukken

voor prins Willem IV van Oranje. Daarvan worden in de tentoonstelling de originelen getoond. In deze expositie wordt aan de hand van prachtige kunstwerken, instrumenten en muziekfragmenten uit vijf verschillende eeuwen én met behulp van ingenieuze installaties de 'muziek in de kunst' tot leven gewekt. Het laat bezoekers voor het eerst *kijken* naar muziek en *luisteren* naar schilderijen. Een bijzondere expositie voor jong en oud, en een feest voor oog en oor!

Nieuws van De Boschboom

Zoals eerder aangekondigd, is het in 2008 veertig jaar geleden dat De Boschboom werd opgericht. Het zwaartepunt van onze activiteiten zal dan ook liggen op de feestelijke viering hiervan in het najaar.

Ter gelegenheid van dit jubileum zal onder andere een boek worden uitgegeven. U kunt daarover meer lezen in de uitgegeven folder. Verder zal dit jaar door De Boschboom zeker aandacht worden besteed aan het jaarthema: *Religieus Erfgoed*. De volgende activiteiten hebben dan ook in het kader van dit thema plaats.

In april staat een lezing op het programma over Opkomst en Ondergang van Kloosters, door dr. Theo Hoogbergen. In mei wordt een bezoek gebracht aan het Museum voor Religieuze Kunst te Uden. Tijdens de rondleiding zal speciaal aandacht worden besteed aan de objecten die oorspronkelijk uit 's-Hertogenbosch afkomstig zijn.

Voor meer informatie:
Cultuurhistorische vereniging
De Boschboom
Secretariaat: Postbus 1360
5200 BK 's-Hertogenbosch
of www.Boschboom.nl.

Nieuws van de BAM

Tekens van leven uit het Tolbrugkwartier

In december 2005 werd op de laatste pagina's in het laatste nummer van de *Bosche Bladen* van dat jaar (jaargang 7, p. 144-145) de voor 2006 verwachte verschijning aangekondigd van het boek *Tekens van Leven. Opgravingen en vondsten in het Tolbrugkwartier in 's-Hertogenbosch*. Zoals dat echter bijna regel is bij gecompliceerde boeken, werd de publicatie vertraagd door allerlei technische problemen bij de productie. De verschijning en presentatie van het boek zal nu plaatsvinden op 9 april 2008, wanneer het zal worden aangeboden aan de Bosche wethouder van Monumentenzorg L.W.L. Pauli. Het boek wordt uitgegeven bij de Utrechtse uitgeverij Matrijs. Het heeft als onderwerp de geschiedenis van het voormalige Tolbrugkwartier, het gebied dat nu bekend is als Loeffplein en Tolbrugstraat. Als auteurs van het boek fungeren personeelsleden van de Afdeling Bouwgeschiedenis, Archeologie en Monumenten (BAM) van de gemeente 's-Hertogenbosch (J.R. Treling, H.L. Janssen, E. Nijhof, F.C. Schipper), het Stadsarchief

Opgravingen (1995) voor het Stadsarchief, op de plaats waar ooit het Bloemenkampklooster, kazernes, bedrijfsgebouwen en het politiebureau stonden. (Foto: Stadsarchief, Peter Vaessen)

(A. Vos), de Universiteit Nijmegen (A.M. Koldewij) en R. Glaudemans, bouwhistoricus te Amsterdam.

Het hoofdbestanddeel van het boek bestaat uit de resultaten van de in 1995-1997 door de afdeling BAM van de gemeente 's-Hertogenbosch ter plaatse van en voorafgaand aan de bouw van de huidige nieuwbouwcomplexen van Arena en Stoa uitgevoerde opgravingen. De resultaten daarvan leveren ons samen met de bewaard gebleven schriftelijke en fotografische documentatie van de oude bebouwing de laatste levenstekenen van dit deel van de oude stad.

Behalve de restanten van de oude, tot de 14e eeuw teruggaande bebouwing langs de oude Tolbrugstraat, hebben de opgravingen de resten opgeleverd van twee elkaar opvolgende pottenbakkersbedrijven uit de 15e eeuw en de vrijwel complete plattegrond van een zusterklooster, het St. Elisabeth Bloemenkampklooster, gesticht in 1456.

Na de verovering van 's-Hertogenbosch in 1629 werden de kloostergebouwen in de 18e eeuw gebruikt voor de bouw van een kazerne, waarvan grote gedeelten in de opgraving werden aangetroffen. Alle opgegraven elementen, daaronder ook nog fragmenten van de eerste stadsmuur, enkele middeleeuwse woonhuizen, waterlopen en overkluisde Diezetakken, komen in deze publicatie aan bod. De geleidelijke verpaupering van de wijk de 'Pijp' vanaf de 18e eeuw wordt in beeld gebracht door historisch onderzoek en beeldmateriaal vóór de afbraak in de jaren vijftig van de vorige eeuw. Een belangrijk gedeelte van het boek wordt ingenomen door de enorme hoeveelheid roerende vondsten, die de opgravingen hebben opgeleverd. Hiertoe behoort zeer veel pottenbakkersafval en

materiaal uit de afvallagen van het klooster en beerputten van woonhuizen en de kazerne. De meest spectaculaire vondsten waren echter afkomstig uit een grote hoeveelheid stadsafval dat rond het midden van de 15e eeuw ter weerszijden van de straat was gestort om het laaggelegen drassige gebied op te hogen en voor bebouwing geschikt te maken. De duizenden vondsten uit dit afval geven in hun enorme variëteit en kwantiteit voor het eerst een goed samenvattend beeld van de materiële cultuur van 's-Hertogenbosch in de 15e eeuw. Omdat het gaat om stadsafval van de gehele stad, zijn alle sociale groepen hierin vertegenwoordigd, van arm tot rijk. Het meest opvallende onderdeel van deze vondsten bestaat uit honderden pelgrimstekens, religieuze en profane insignes, concrete

tekens van leven uit een andere tijd. De grote variëteit en aantallen van deze vondsten is te danken aan de gunstige conserveringsomstandigheden onder de grondwaterspiegel, waarin duizenden, vooral metalen gebruiksvoorwerpen bewaard gebleven zijn. Het varieert van pelgrimstekens, sieraden en kledingaccessoires tot huisraad, gereedschap, wapentuig, messen, lepels, sloten en sleutels, speelgoed, loodjes, munten, gewichten etc. Veel van deze vondsten kwamen pas tevoorschijn uit de uitgegraven grond uit de bouwput, die als gronddepot langs de A-2 was gestort. Deze laatste groep vondsten zijn vooral door detectoramateurs verzameld en door de BAM gedocumenteerd. Ook van deze vondsten is een representatieve collectie in het boek opgenomen.